

Strateško načrtovanje javno-zdravstvenih politik in ukrepov

Mag. Kerstin Vesna Petrič, dr.med.

vesna-kerstin.petric@gov.si

Kaj bo vsebina predavanja?

- I. **JAVNO-ZDRAVSTVENE POLITIKE:** kaj so, kako nastajajo, za kakšen proces gre in kdo je kdo v tem procesu?
- II. **KLJUČNI ELEMENTI JAVNO-ZDRAVSTVENIH POLITIK**

I. KAJ SO JAVNO-ZDRAVSTVENE POLITIKE?

Javno-zdravstvene politike

WHO definicija:

Javno-zdravstvene politike so odločitve, strateški načrti in aktivnosti, ki se izvajajo za doseganje specifičnih zdravstvenih ciljev v družbi. Določajo vizijo za prihodnost, postavljajo kratkoročne in srednjeročne cilje, določajo prioritete ukrepanja in pričakovane vloge različnih deležnikov; gradijo konsenz in informirajo ljudi.

http://www.who.int/topics/health_policy/en/

Strategija 2020 (Health 2020): Evropska strategija SZO za zdravje in blagostanje

Zdravje 2020 je nova krovna evropska javno-zdravstvena politika, ki želi podpreti aktivnosti vlad in družbe, da bi:

„pomembno izboljšali zdravje in blagostanje v populaciji, zmanjšali neenakosti v zdravju, okrepili javno zdravje in zagotovili zdravstvene sisteme, ki bodo osredotočeni na ljudi, univerzalno in enako dostopni za vse, vzdržni in visoke kakovosti“.

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/about-health-2020>

Javno-zdravstvene politike

Javno-zdravstvene politike v RS (vertikalne in horizontalne)

- I. Resolucija o Nacionalnem planu zdravstvenega varstva: Skupaj za družbo zdravja 2016 – 2025
- II. Nacionalni program obvladovanja sladkorne bolezni 2010 – 2020 (NPOSB)
- III. Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015 – 2025
- IV. Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (ResNPPD)
- V. Državni program obvladovanja raka 2017 - 2021
- VI. Strategija obvladovanja demence v RS do leta 2016 -2020
- VII. Nacionalna strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017 -2025
- VIII. Programi cepljena in zaščite z zdravili (letni)
- IX. Resolucija o Nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028

Javno-zdravstvene politike v RS (vertikalne in horizontalne)

- I. Resolucija o Nacionalnem planu zdravstvenega varstva: Skupaj za družbo zdravja 2016 – 2025
- II. Nacionalni program obvladovanja sladkorne bolezni 2010 – 2020 (NPOSB)
- III. Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015 – 2025
- IV. Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (ResNPPD)
- V. Državni program obvladovanja raka 2017 - 2021
- VI. Strategija obvladovanja demence v RS do leta 2016 -2020
- VII. Nacionalna strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017 -2025
- VIII. Programi cepljena in zaščite z zdravili (letni)
- IX. Resolucija o Nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028

Nacionalni plan zdravstvenega varstva 2016 – 2025:

Skupaj za družbo zdravja

<https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-zdravje/o-ministrstvu/skupaj-za-druzbo-zdravja/>

Kje bi še potrebovali razvojne politike v zdravstvu?

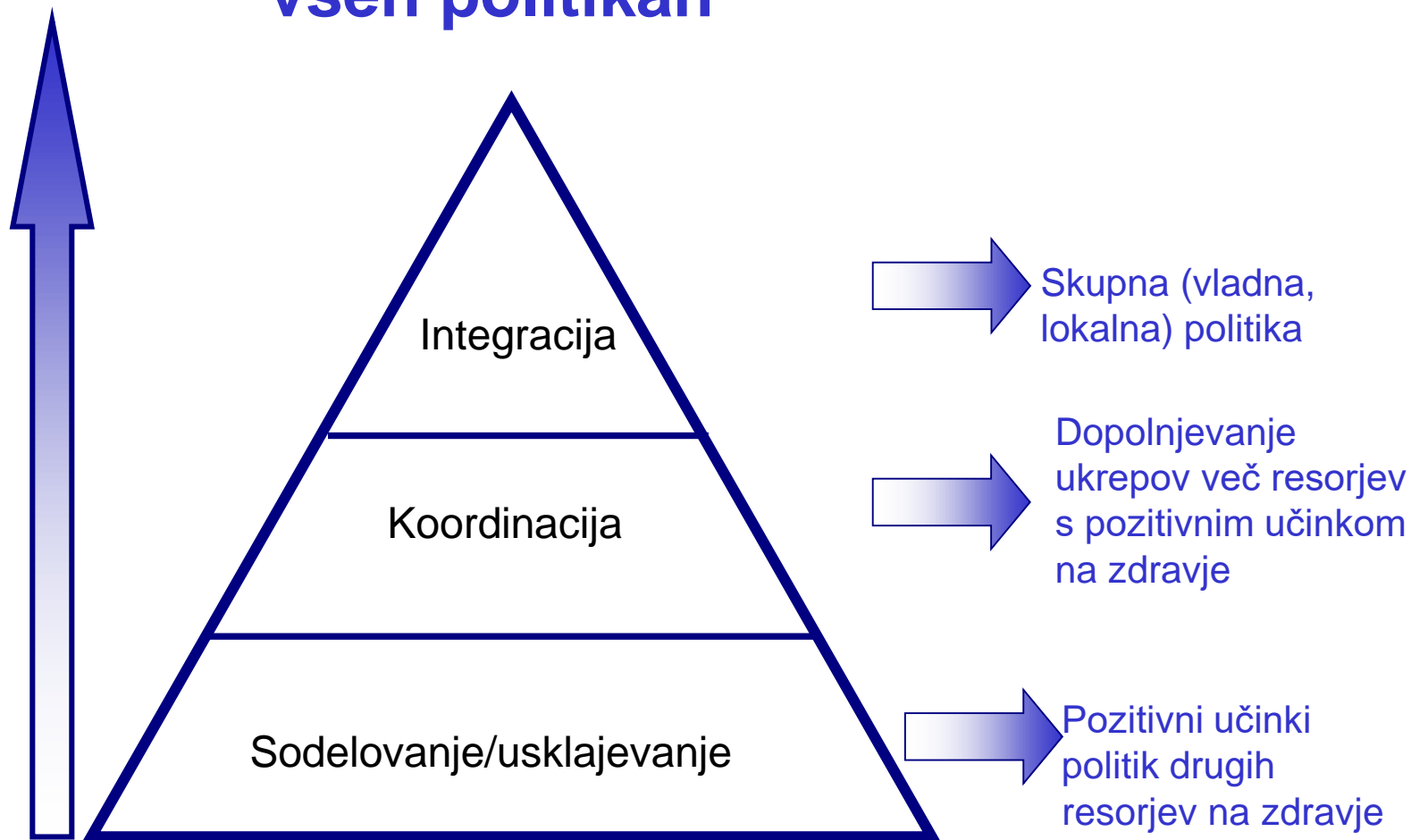
- Strategija razvoja osnovne zdravstvene dejavnosti
- Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja
- Strategija razvoja področja kakovost in varnosti v zdravstvu
- Strateški načrt razvoja kadrovskih virov v zdravstvu
- Nacionalni plan raziskovalne dejavnosti na področju zdravja

Politike drugih resorjev in lokalnih skupnosti

- Nacionalni program varnosti v cestnem prometu 2013 – 2022
- Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini
- Nacionalni program varstva okolja
- Fiskalna politika vključno s trošarinsko politiko
- Raziskovalna politika
- Kmetijska politika
- Prostorsko načrtovanje
- Politika zaposlovanja.....

Zdravje v vseh politikah!

Različni pristopi zdravja v vseh politikah

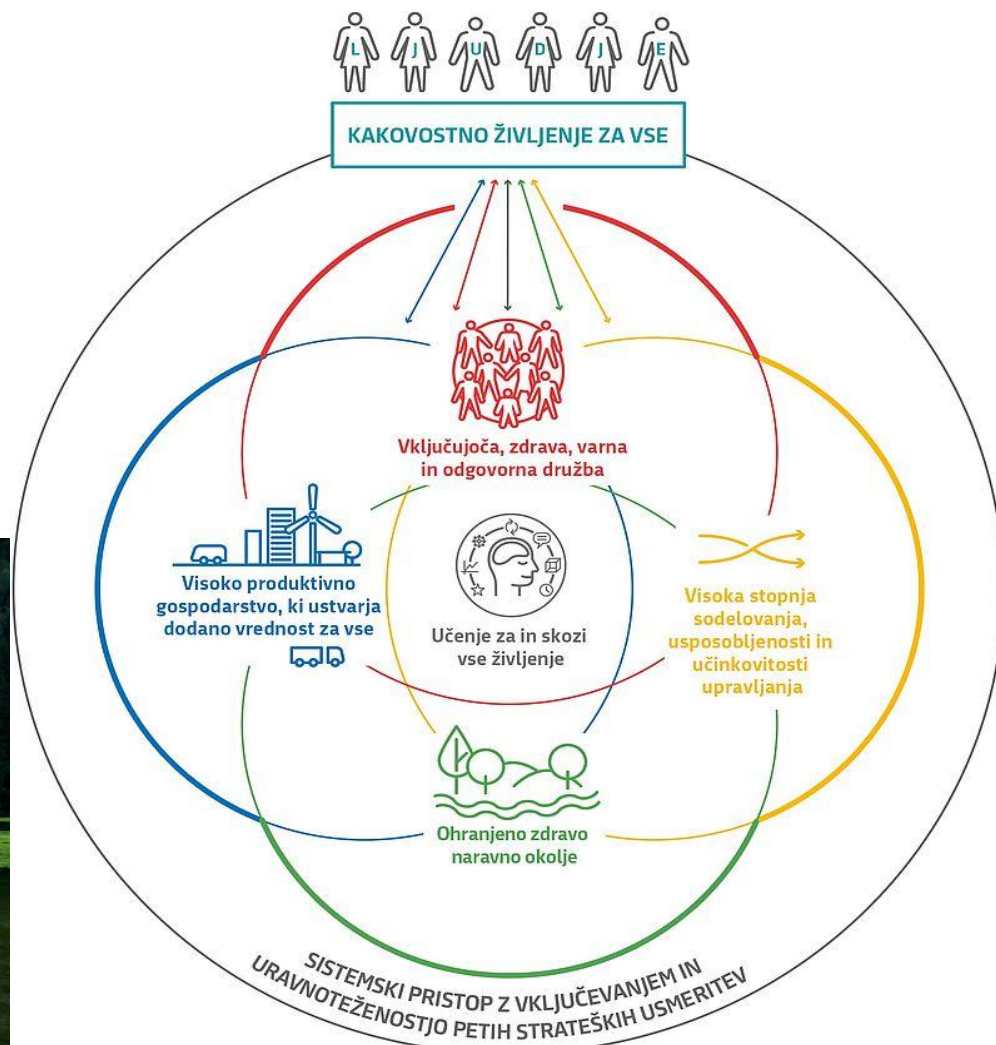
Vir: Prilagojeno po Meijers E, Stead D. *Policy integration: what does it mean and how can it be achieved? A multi-disciplinary review*. Delft University of Technology OTB Research Institute for housing, Urban and Mobility Studies.

Strategija razvoja Slovenije 2030

(2030https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf)

Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje

Kazalnik: Leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu

Javno-zdravstvena politika

je lahko strategija, plan, program ali zakonodaja, s katero se za določeno področje javnega zdravja in zdravstva na podlagi analize stanja in potreb ter v procesu političnega dogovora za določeno področje zdravja začrta celovito vizijo za prihodnost, določi cilje in načela delovanja ter načrtuje ukrepe za njeno izvajanje.

Pomemben element javno-zdravstvene politike je izvedbeni akt oziroma akcijski načrt, ki določa kdo, s katerimi viri in v kakšnem časovnem obdobju bo izvedel posamezen ukrep ter s katerimi kazalniki (procesnimi in kazalniki izida) bomo merili napredek pri udejanjanju javno-zdravstvene politike.

Za uspešno izvajanje javno-zdravstvene politike so pomembni tudi ukrepi kot so komunikacijska strategija, načrt spremljanja in nadzor.

Ukrepi za izvajanje javno-zdravstvenih politik

- zakonske določbe,
- akcijski načrti,
- priporočila in smernice,
- investicije,
- nadzor,
- razvoj kadrov in usposabljanja,
- kampanje,
- raziskave,
- evalvacije,
- spremljanje...

Ukrepi za izvajanje javno-zdravstvenih politik

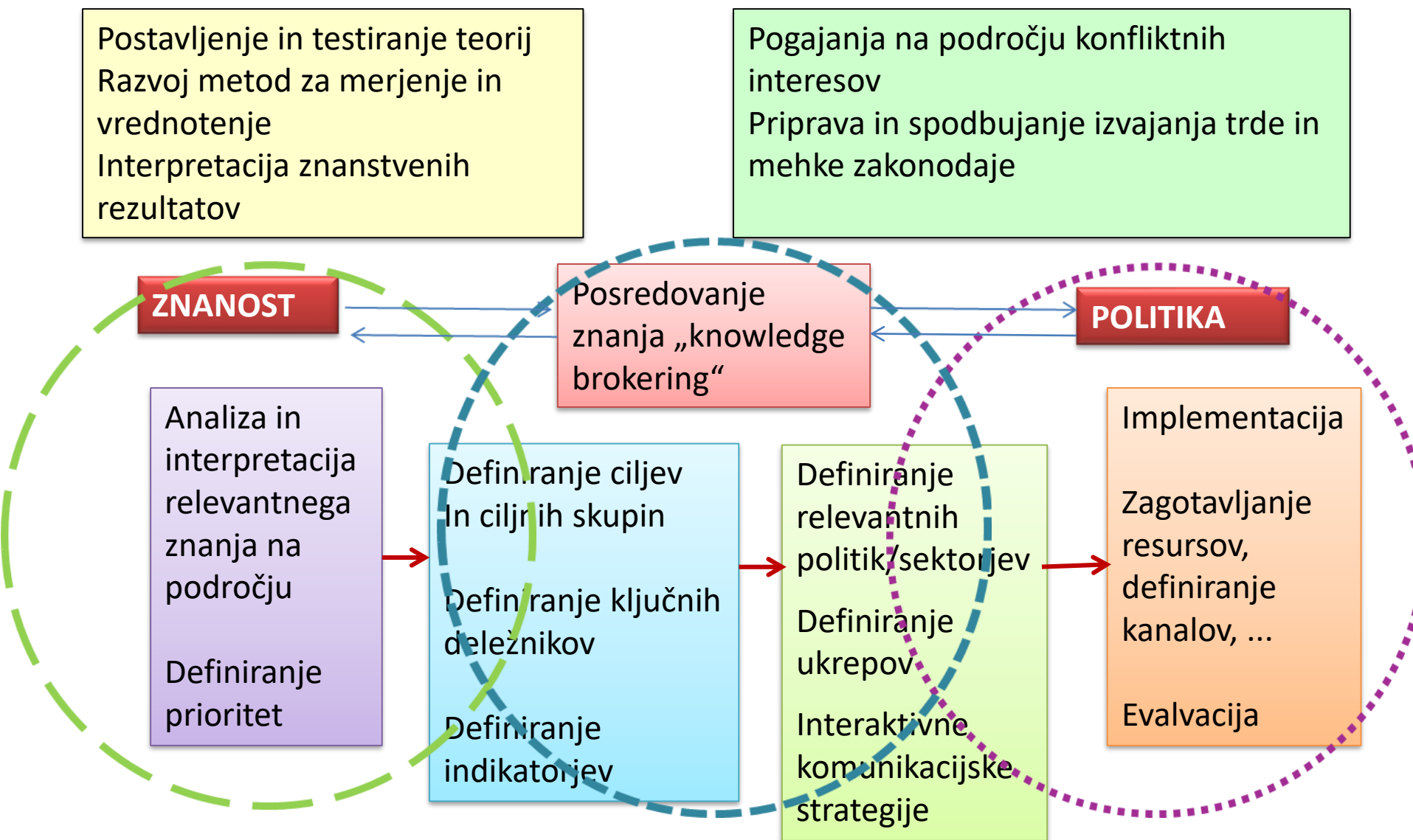
- zakonske določbe,
- akcijski načrti,
- priporočila in smernice,
- investicije,
- nadzor,
- razvoj kadrov in usposabljanja,
- kampanje,
- raziskave,
- evalvacije,
- spremljanje...

Politična pripravljenost!

FAZE PROCESA OBLIKOVANJA IN IZVAJANJA JAVNIH POLITIK	PROCES POLITIČNEGA ODLOČANJA O JAVNI POLITIKI
1. OBLIKOVANJE DNEVNEGA REDA <p style="text-align: center;">Analiza stanja</p>	Politični odločevalci zaznavajo problem, tehtajo njegove značilnosti in se odločijo, ali ga uvrstijo na institucionalni dnevni red ali ne. V tej fazi lahko nedržavni igralci opozarjajo in prepričujejo politične odločevalce o obsegu in pomenu določenega problema ter potrebi po državnem vpletanju v njegovo reševanje.
2. OBLIKOVANJE ALTERNATIVNIH REŠITEV <p style="text-align: center;">Predlogi konkretnih ukrepov</p>	Različni javno-politični igralci predlagajo različne rešitve istega družbenega problema ali pa celo na podlagi iste opredelitve, v čem je problem, predlagajo načelno različne javne politike.
3. LEGALIZACIJA (UZAKONITEV) IZBRANE REŠITVE <p style="text-align: center;">Proces političnega konsenza</p>	Praviloma parlament sprejme enega izmed alternativnih predlogov (ga uzakoni), na določeni ravni javno politiko določa tudi izvršna oblast.
4. IMPLEMENTACIJA <p style="text-align: center;">AN, komunikacijska strategija, nadzor</p>	Izvršna oblast praviloma izvaja sprejete javne politike, lahko pa to dejavnost prenese na zasebne igralce.
5. VREDNOTENJE <p style="text-align: center;">Spremljanje, poročanje</p>	Politični igralci, različne organizacije in ustanove in zainteresirani državljani s svojimi izjavami, ocenami učinkov javnih politik, na formalni ali neformalni ravni, opravljajo politično evalvacijo javnih politik.

Proces nastanka javne politike

Povezave ekspertnega in političnega cikla

Ključni deležniki v procesu sprejemanja in izvajanja javno-zdravstvenih politik

- Politika in uradništvo
- Profesionalne skupine
- Interesna združenja (Zdravniška zbornica, Sindikati, Gospodarske zbornice)
- Industrija
- Mediji
- Cerkev
- Posamezniki
- Mednarodne organizacije in povezave
- Civilna družba

Ključni deležniki v procesu sprejemanja in izvajanja javno-zdravstvenih politik

- Politika in uradništvo
- Profesionalne skupine
- Interesna združenja (Zdravniška zbornica, Sindikati, Gospodarske zbornice)
- Industrija
- Mediji
- Cerkev
- **Posamezniki**
- Mednarodne organizacije in povezave
- Civilna družba

Nacionalni program obvladovanja sladkorne bolezni v Sloveniji (NPOSB) Strategija razvoja 2010-2020

Primer javno-zdravstvene politike:
razlogi za pobudo in sprejem, proces
sprejemanja, ključni deležniki in
partnerji

Vlada RS je 8.aprila 2010 sprejela NPOSB!

Vlada RS

MZ

Zdravstveni svet

Stroka in bolniki - predlog 2009
(pobude 1995, 2003, 2007)

Nacionalni program za obvladovanje sladkorne bolezni 2010 - 2020

Povzeto po nacionalnem programu za obvladovanje sladkorne bolezni
Strategija razvoja 2010 - 2020

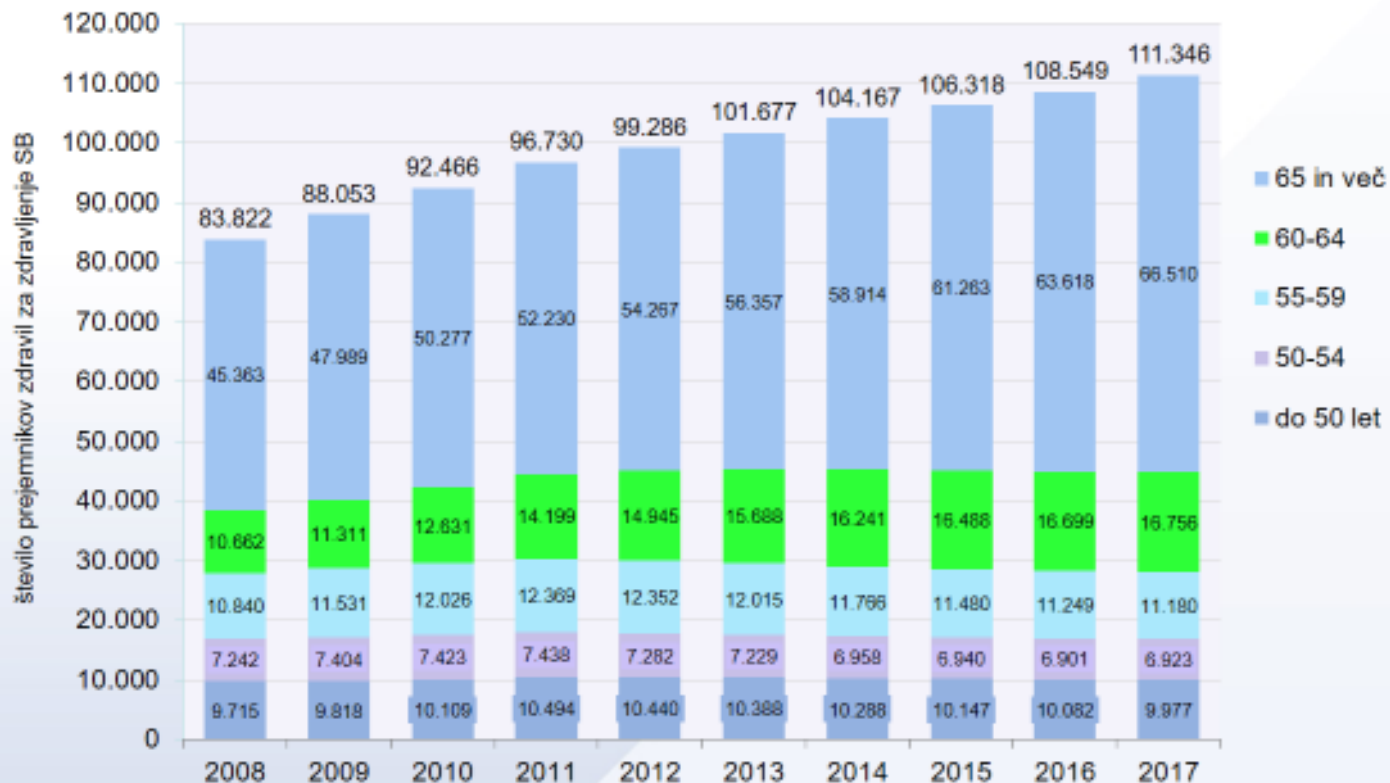
Razlogi za NPOSB

1. Sladkorna bolezen predstavlja velik javno zdravstveni problem:

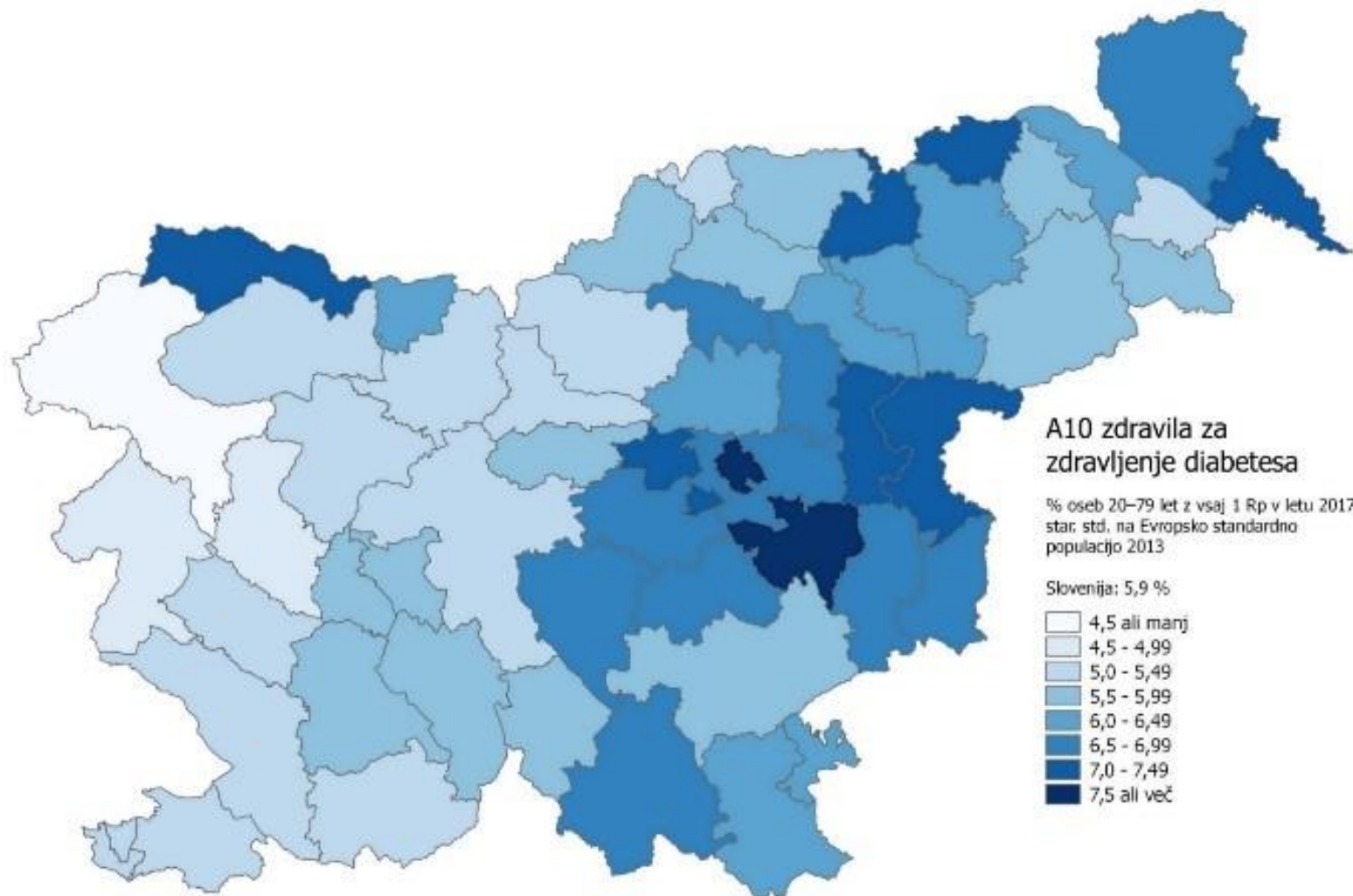
- Delež odraslih s sladkorno boleznijo v starosti 25 do 74 let je po podatkih anketne raziskave Z zdravjem povezan vedenjski slog v letu 2016 znašal 6,9 %.
- Povečuje se tudi **debelost** (eden ključnih dejavnikov za nastanek sladkorne bolezni) tako pri otrocih, kot pri odraslih.

Število prejemnikov zdravil za zniževanje glukoze v krvi, Slovenija, 2008 - 2017

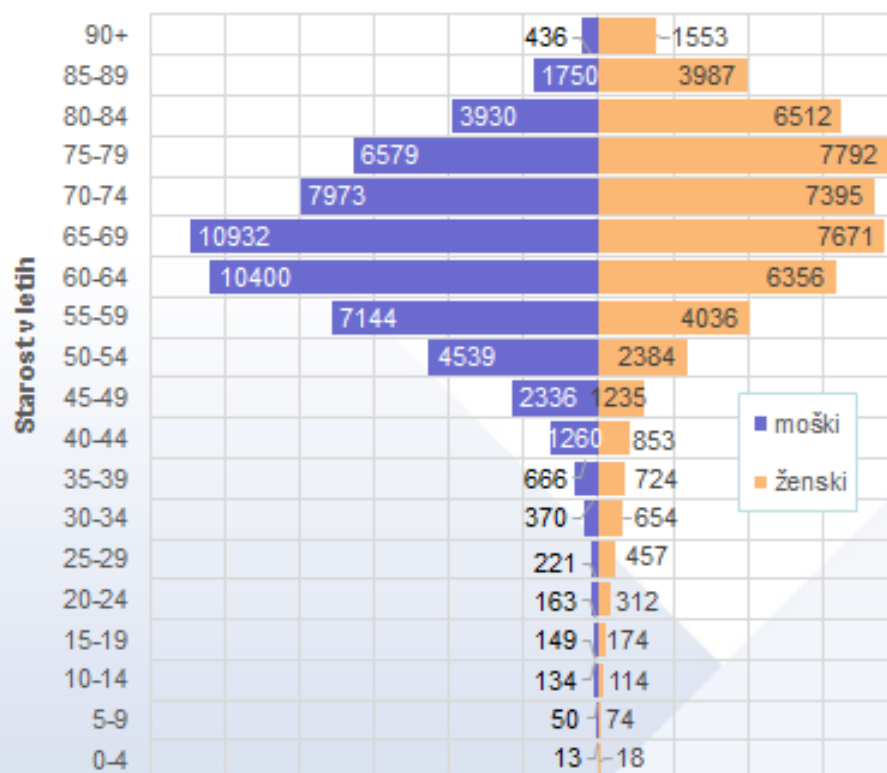

Porast za 2 do 3 %
(povprečno za okoli 2500
oseb) letno.

Demografske značilnosti populacije oseb s sladkorno boleznijo, Slovenija 2017

Demografska piramida prejemnikov zdravil za zniževanje glukoze v krvi, 2017

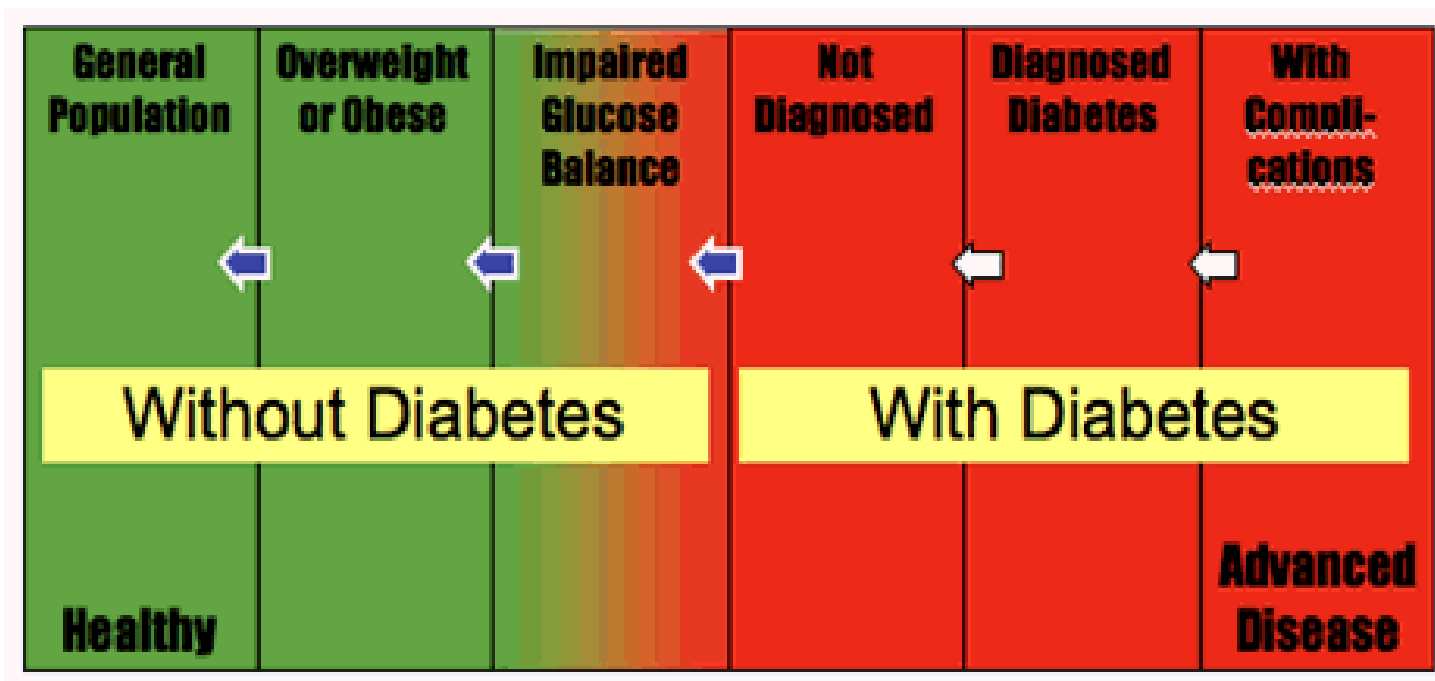
Število prejemnikov zdravil za zniževanje sladkorja v krvi

	Moški	Ženske	Skupaj
število pacientov	59.045	52.301	111.346
povprečna starost v letih	64,8	68,5	66,6
mediana starosti v letih	65	70	67

Razlogi za NP

2. Večina tistih, ki imajo povečano tveganje za sladkorno bolezen, ga lahko zmanjša z zdravim življenjskim slogom!

Grafika povzeta po WHO Euro:

Razlogi za NP

3. Potreba po boljšem usklajevanju aktivnosti različnih deležnikov pri:

- zagotavljanju pogojev za zdrav način življenja,
- ozaveščanju javnosti o sladkorni bolezni,
- odkrivanju sladkorne bolezni,
- zagotavljanju celovite obravnave,
- izboljševanje kakovosti obravnave,
- edukaciji in opolnomočenju bolnikov,
- racionalizaciji organizacije in stroškov...

Kdo so ključni deležniki v procesu sprejemanja NPOSB?

Ključni deležniki obvladovanja SB

- **bolniki:** Zveza društev diabetikov Slovenije (www.diabetes-zveza.si)
- **stroka:** Združenje endokrinologov Slovenije/Diabetološko združenje Slovenije (www.EndoDiab.si), Interna klinika, Ginekološka klinika, Pediatrična klinika, Katedra za družinsko medicino, NIJZ, Društvo zobozdravnikov, Klinika za očne bolezni, KIMPĐŠ/medicina dela)
- **združenja:** (Zdravniška zbornica in Zdravniško društvo, Zbornica zdravstvene in babiške nege, Lekarniška zbornica, Združenje zdravstvenih zavodov)
- **upravljavec in plačnik:** MZ (sladkorna.ezdrav.si), in ZZS
- MF, MK, MOP, MTZ, MŠŠ
- mediji
- farmacevtska industrija
- prehranska industrija

Ključni partnerji NPOSB

- **bolniki:** Zveza društev diabetikov Slovenije (www.diabetes-zveza.si)
- **stroka:** Združenje endokrinologov Slovenije/Diabetološko združenje Slovenije (www.EndoDiab.si), Interna klinika, Ginekološka klinika, Pediatrična klinika, Katedra za družinsko medicino, NIJZ, Društvo zobozdravnikov, Klinika za očne bolezni, KIMPĐŠ/medicina dela)
- **združenja:** (Zdravniška zbornica in Zdravniško društvo, Zbornica zdravstvene in babiške nege, Lekarniška zbornica, Združenje zdravstvenih zavodov)
- **upravljavec in plačnik:** MZ (sladkorna.ezdrav.si), in ZZS
- ~~MF, MK, MOP, MTZ, MŠŠ~~
- ~~mediji~~
- ~~farmacevtska industrija~~
- ~~prehranska industrija~~

II. KLJUČNI ELEMENTI JAVNO-ZDRAVSTVENE POLITIKE

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – 6. člen

- Plan zdravstvenega varstva mora temeljiti na analizi zdravstvenega stanja prebivalstva, izhajati iz zdravstvenih potreb po celovitem zdravstvenem varstvu, upoštevati kadrovske in druge zmogljivosti ter zagotoviti smotrno delitev dela. **ANALIZA OZIROMA OCENA STANJA**
- Vsebovati mora:
 - strategijo razvoja in **prednostna razvojna področja**;
 - **naloge in cilje** zdravstvenega varstva;
 - **podlage za razvoj** zdravstvenih dejavnosti na posameznih ravneh;
 - **potrebe in možnosti zdravstvenega varstva posameznih območij**;
 - **nosilce nalog za uresničevanje** plana zdravstvenega varstva;
 - **merila za mrežo javne zdravstvene službe**, upoštevaje dostopnost
 - **dolgoročne, srednjeročne in kratkoročne ukrepe**.
- Pripravi jo Vlada RS, sodelujejo Zdravstveni svet, pristojne zbornice, združenja zdravstvenih zavodov, ki opravljajo zdravstveno dejavnost, ZZZS in ZS. Sprejme jo Državni zbor Republike Slovenije.

Elementi javno-zdravstvene politike

Izhodišča

- Analiza/ocena stanja
- Namen in vizija
- Krovni in specifični cilji
- Načela
- Primeri dobre prakse
- 3 primeri ureditev v drugih državah
- Področja urejanja

Zagotovitev uspešnosti izvajanje

- Akcijski načrt (ukrepi, časovnica, deležniki)
- Koordinacija izvajanja ter spremljanje uspešnosti izvajanja s procesnimi kazalniki
- Spremljanje kazalnikov izida
- Vrednotenje s priporočili
- Sistem poročanja

Analiza/ocena stanja

Vključuje:

- Epidemiološke trende, mednarodne primerjave, regijske primerjave
- Analizo organiziranosti, dostopnosti
- Razlike v zdravju v različnih skupinah prebivalstva
- Analizo virov, deležnikov
- Finančno oceno bremena bolezni
- Finančno oceno ukrepanja
- Dokazano učinkovito ukrepanje – dobre prakse
- Oceno vpliva na zdravje

Cilji NPOSB

1. zmanjšati pojavnost sladkorne bolezni tipa 2
2. preprečiti oz. odložiti sladkorno bolezen tipa 2 pri osebah z velikim tveganjem
3. povečati možnosti za zgodnje odkrivanje sladkorne bolezni
4. zmanjšati zaplete in umrljivost zaradi sladkorne bolezni

Načela NPOSB

- komplementarnost
- enaka dostopnost
- celovita obravnava – bolnik v središču pozornosti
- kakovost, učinkovitost in varnost
- opolnomočenje bolnikov
- partnerstvo
- stalno spremljanje izvajanja NPOSB
- upoštevanje dosežkov znanosti in zagotavljanja napredka z vlaganjem v raziskovanje in razvoj stroke

Načela NPOSB

- **komplementarnost**
- enaka dostopnost
- celovita obravnava – bolnik v središču pozornosti
- kakovost, učinkovitost in varnost
- **opolnomočenje bolnikov**
- partnerstvo
- stalno spremljanje izvajanja NPOSB
- upoštevanje dosežkov znanosti in zagotavljanja napredka z vlaganjem v raziskovanje in razvoj stroke

Področja dela

- Preprečevanje sladkorne bolezni in dejavnikov tveganja zanjo
- Obravnava tistih z velikim tveganjem za sladkorno bolezen tip2
- Celovita in kakovostna obravnava bolnikov s sladkorno boleznijo
- Sladkorna bolezen v nosečnosti
- Sladkorna bolezen pri otrocih
- Spremljanje, preprečevanje in obravnava zapletov sladkorne bolezni
- Edukacija, samooskrba
- Spremljanje sladkorne bolezni in dejavnikov tveganja zanjo
- Spremljanje kakovost oskrbe
- Ozaveščanje javnosti
- Raziskovanje in izobraževanje

Izvajanje in spremljanje NPOSB

Koordinativna skupina pri MZ:

- uskladitev dvoletnih akcijskih načrtov
- redno spremljanje procesnih in končnih kazalnikov napredka
- vključevanje v procese znotraj in zunaj zdravstva, ki so pomembni za obvladovanje SB
- poročanje Vladi RS
- poročanje javnosti (14. november)

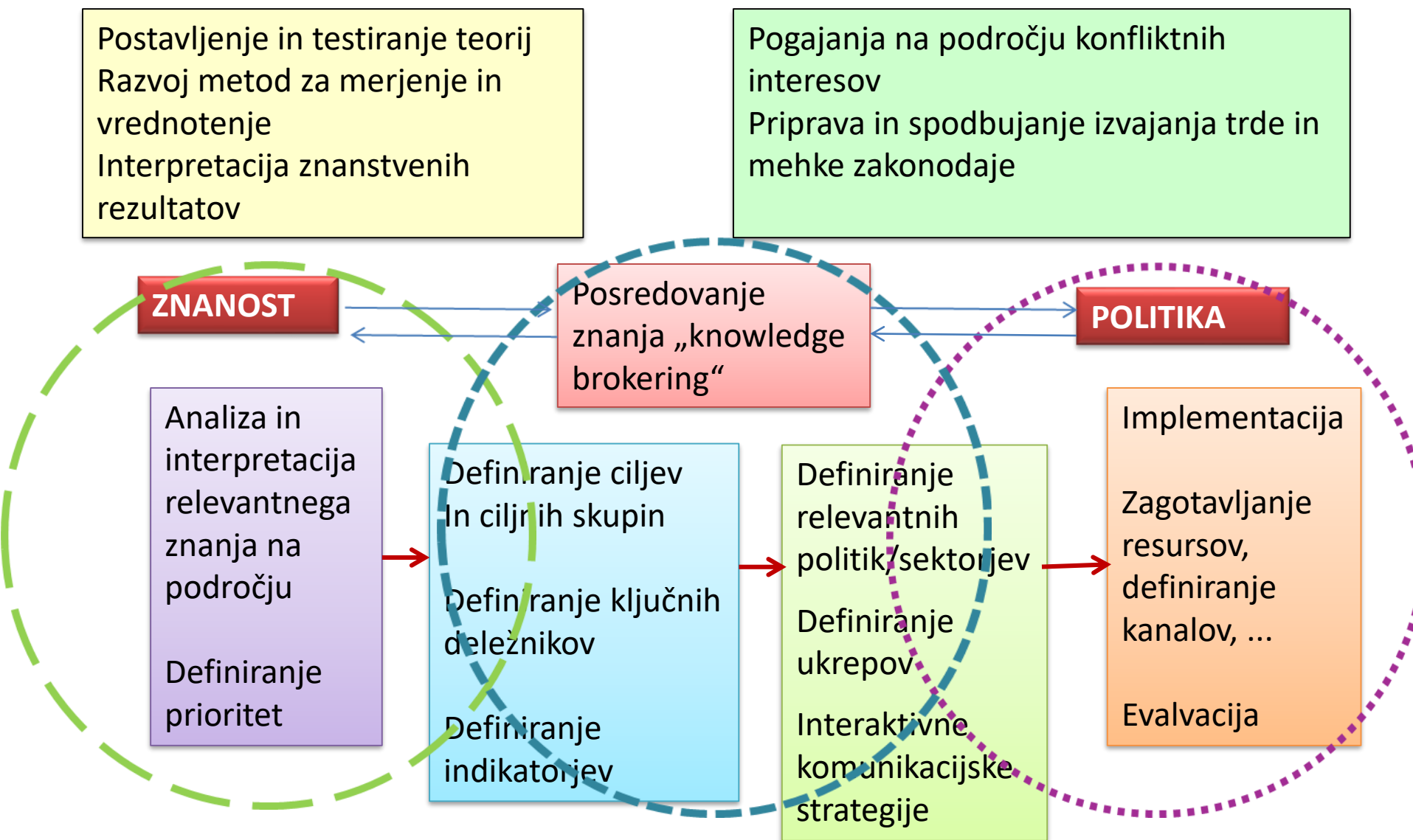
Akcijski načrt za izvajanje NPOSB

- 4 AN: 2010-2011, 2012-2013, 2014-2015, 2016-2017
- kaj, kdaj, kdo, v katerih časovnih okvirih in za katere vire?
- Komunikacijski načrt (14. november Svetovni dan sladkorne bolezni)
- Vrednotenje in spremljanje

Kje v tem procesu se vidim?

Proces nastanka javne politike

Povezave ekspertnega in političnega cikla

- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/O-ministrstvu/198ae56ddc/SKUPAJ-ZA-DRUZBO-ZDRAVJA-Resolucija-o-nacionalnem-planu-zdravstvenega-varstva-2016-2025-v2.pdf>
- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nenalezljive-bolezni/Nacionalni-program-obvladovanja-sladkorne-bolezni-2010-2020.pdf>
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/Varovanje-in-krepitev-zdravja/prehrana-in-tel-dej-np-DTS/DTS-nac-prog-brosura_web_2016.pdf
- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/droge/WEB-NP-DROGE-2014-2020.pdf>
- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nenalezljive-bolezni/Drzavni-program-obvladovanja-raka-DPOR-2017-2021.pdf>
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nenalezljive-bolezni/Strategija_obvladovanja_demence.pdf
- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nalezljive-bolezni/Nacionalna-strategija-HIV-2017-2025.pdf>
- <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/dusevno-zdravje/Resolucija-o-nacionalnem-programu-o-dusevnem-zdravju-2018-2028.pdf>
- [Program cepljenja](#)
 - <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13764>
 - <https://www.gov.si teme/cepljenje/>